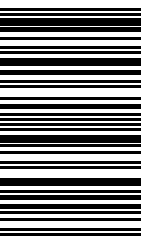

EESTI LOODUS

Kevadveed on valla! Allikad ja suurvesi

Mida teha, kui vesi on ahjus?
Uus ohtlik lepatriinu Eestis
Mongoolia sood

9 770131 586016

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

73. aastakäik Nr 4, aprill 2022

www.eestiloodus.ee

- 2 **Toimetaja veerg: Juhan Javois**
- 3 **Sõnumid**
- 12 **EL küsib: vastavad Enn Karro ja Janika Ruusmaa**
- 14 **Kuu looduses: Märka lõokannuseid!**
- 16 **Kaost tekitanud üleujutused Euroopas**
- 18 **Allikad Koiva vesikonnas Marko Vainu ja Jaanus Terasmaa viivad lugeja Lõuna-Eestisse ja parandavad meie teadmiste lünga: sealsete allikate kohta oli seni vähe teavet**
- 26 **Kevadsuurvesi Eesti jõgedel Arvo Järvet annab ülevaate Eesti suurimate jõgede kevadistest üleujutustest, peatudes ka Tartu uputustel**
- 34 **Lätte vesi, vaga vesi Marju Kõivupu meenutab rahvapärismi allikatest: püha vesi aitab nii tervist parandada kui ka näiteks ilma muuta ja ennustada**
- 38 **Karpvähilised Eesti allikaveekogudes Kadri Sohar tutvustab ostrakoodi, kelle tundmaõppimine aitab saada ülevaadet allikate seisundist ja vee kvaliteedist**
- 42 **Tegutse teadlikult: Kaitse kodu veejõudude eest! Martin Tikk annab ülevaate suurvee mõjust inimasustusele: Soomaal on inimesed nendega kohanenud, ranniku uusasukad püüavad aga loodusega pigem võidelda**
- 46 **Abiks õpetajale: Mõõdame vooluhulka!**
- 48 **Reisikiri: Kas ka Mongoolias on soid? Jaanus Paal kinnitab,**

et steppide ja kõrbete piirkonnana tuntud riigi soode tüpologia ei jää mitmekesisuselt ega ulatuselt sugugi alla põhjamaiste soiste maade omadele

- 56 **Intervjuu: Matkajuhiga saab sügavama ja tervikliku Soomaa-elamuse. Soomaa entusiastid ja matkakorraldajad Aivar Ruuklit küsitlenud Katre Palo**
- 62 **Poster: Kaur Nellis**
- 64 **Üks Eesti paigake: Lustimäe linnud ja puud uue seaduse ootel Juhani Püttsepp kiidab Hellenurme-lähedast paika, mille loodus on võlunud juba aastasadu nii mõisnikke kui ka loodushuvilisi**
- 66 **Sada rida Eesti loodusest: Ood linnapuudele. Aino Mölder**
- 68 **Aasia arlekiinlepatriinu, uus invasiivne võõrliik Eestis Merike Linnamägi ja Triin Lepik hoiatavad pealtnäha nägusa putuka eest, kes võib sassi minna ka kodumaiste lepatriinudega**
- 72 **Karin Mark 100 Leiu Heapost meenutab Eesti antropoloogia suurkuju uurimusi eestlastest – torkame Euroopa rahvaste seas silma suurte peadega**
- 76 **In memoriam: Leida Lepik Asta Oraspõld Arvi Liiva**
- 78 **Mikroskoop**
- 79 **Ristsõna**
- 80 **Ajalugu, sünnipäevad**

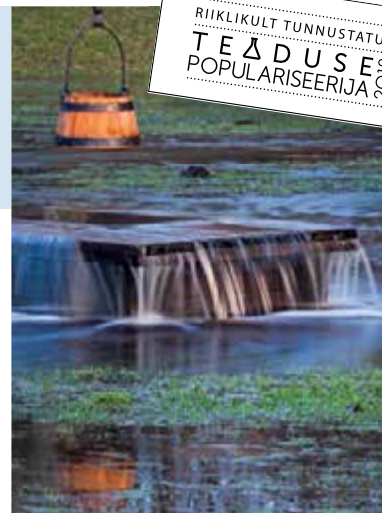

Foto: Eesti Kirjandusmuuseumi fotokogu, A-37-2272

Foto: erakogu

Foto: Mati Kose

Foto: Ingmar Muusikus

Sõda

Foto: erakogu

Ukraina tapalagud on andnud õhtumaa ekslevalle inimvaimule korraks omajagu kergendust. Pidepunkti. Ühtäkki on meil jälle olemas vaenlane, suurelt jaolt kehastunud kogunisti ühte konkreetsesse inimesse, klassikaliselt võikasse massimõrvarisse. Kummaline mõeldagi, et veel paar nädalat enne sõja algust jaurasime Toompeal, loopisime politseinikke lumepallidega, ega saanud õigupoolest isegi aru, mis põhjusel. Lihtsalt kehvi oli olla ja keegi ometi pidi olema süüdi. Rääkisime solvumis-, ärapanemis- ja tühistamiskultuurist, kaklesime kõikvõimalikel põhjustel, mida naeruväärsematel, seda vihasemalt. Parema puudusel näiteks selle üle, et miks me ometi üksteisega nii palju kakleme.

Siinkohal on paslik tsiteerida Kaupo Vippi: „Kuigi ajaloost tuntud kõrgtsivilisatsioonide varingud on pääsenud valla erinevate tõejuudude mõjul põllumuldade sooldumisest vaenulike sissetungijateni, on kollapsi sisuline põhjus olnud alati üks ja sama. See on iseorganiseeruva põimsüsteemi ajas kahanev kasumlikkus, mille tõttu süsteemil ei ole lõpuks enam piisavalt sisendenergiat, et enda ette kerkivaid uusi probleeme lahendada. Sisendenergia jäänud süsteemi võib kollapsisse tõugata ükskõik milline järgmine probleem. Seejuures on oluline mõista, et kollaps pole siin mitte „õnnetus“, vaid igale iseorganiseeruvale süsteemile omane spontaanne kohastumine sisendenergia nappusega“.

Koroonakriis ja Ukraina massimõrv on „head“ käegakatsutavad näited selliste juhulike vallandajate, saatuse jokrikaartide, n-õ mustade luikede kohta, kui kasutada Nassim Nicholas

Talebi kuulsat metafoori. Viimasel ajal kostab meie vägevast põimsüsteemist selliseid raksatusi justkui üha sagedamini. Aga meenutades Toompea lumepalle, tuleb tõdeda, et vaevalt mustad luiged ka ilma kure seljas ratsutava tsaari või Wuhani nahkhiirte abita kohale lendamata oleks jätnud. Et Saksamaa riigipea avastas ühtäkki „püksist käbi“ – tõsiasi, et Saksa majandus on ennast „märkamatu“ jalutu paelussi kombel staažika residivistiga gaasitoru külge kinni imeanud – on järjekordse energianappuses vankuva tsivilisatsioonikaardimajakese piinlikult sümptomaatiline ilming.

Ja nagu ikka on suurte haide tapatöödel ka lootuskalad platsis. Ma ei pea silmas inimkaubitsejaid Poola piiril, vaid ikka meie oma kodumaiseid „rehepappe“, kes – jällegi nii loomuliku-loodusliku iseenesestmõistetavusega ripsmeid plagistades – tulevad sõja sogases vees välja plaaniga suurendada raiemahte, sest „riigimetsad on jätkusuutlikult ja heaperemehelikult majandatud“ ning „Eesti saeveskites on kasutamata tootmisvõimsusi, mida saaks täiendavalt edukalt rakendada“ (BNS, 10.03).

Seda, et ilma igasuguse sõjata jõuame lähiaastatel toormekriisi, ennustas riigikontroll oma auditis juba 2010. aastal (pressiteade „RMK raiub riigimetsi tuleviku arvelt“, 14.09.2010) – ja sai mõistagi vastu pead. Nüüd on käes sobilik hetk käivitada naabrite „eriperatsiooni“ varjus veel üks eriperatsioon, veel üks *Blitzkrieg*, ja tõmmata vesi peale aastaid väldanud vaevalistele kompromissotsingutele looduskaitseteadlastega. Lihtne on tekkima paralleel aastaid üles ehitatud teatrimajaga, mille tiibrakett võib sekundiga purustada. Selline see sõda kord on.

EESTI LOODUS

73. aastakäik Nr 4, aprill 2022

Toimetuse aadress:Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.eePeatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.eeToimetaja **Juhan Javois**
juhan.javois@loodusajakiri.eeToimetaja **Katre Palo**
katre.palo@loodusajakiri.eeToimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.eeKeeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.eeKüljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee**Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri**Veski 4, 51005 Tartu, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodusTegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.eeTurundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.eeTellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.eeAjakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetuselKESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2022

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.eeTrükitoode
4041 0820

PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

PEFC®
PEFC/19-3-3

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

